

Коцур Анатолій Петрович

доктор історичних наук,
професор кафедри етнології та краєзнавства,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)
kotsurap@meta.ua

Kotsur Anatoliy

doctor of historical sciences,
Professor of the Department of Ethnology and Local History,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine)

І. К. АБАРОВСЬКИЙ – ФУНДАТОР НЕДРИГАЙЛІВСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

I. K. ABAROVSKY IS A FOUNDER OF THE LOCAL HISTORY MUSEUM OF NEDRYHAYLIV

Анотація

У розвідці простежено найважливіші віхи життя та діяльності І. Абаровського – фундатора Недригайлівського краєзнавчого музею (Сумщина), з'ясовано питання формування світоглядних орієнтирів краєзнавця. Розглянено постать І. Абаровського через призму його пошукової, краєзнавчої, дослідницької, наукової, журналістської, просвітницької, громадської роботи. Акцентується увага на діяльності Недригайлівського краєзнавчого музею, його фондах, експозиціях, виставках, завдяки подвижницькій роботі І. Абаровського цей заклад став провідним історико-просвітницьким, краєзнавчо-туристичним центром Посулля. Матеріал даної статті може бути використаний музейними працівниками інших областей України, сприятиме комплексному вивченню особливостей розбудови музейної справи, її популяризації.

Ключові слова: Іван Кирилович Абаровський, Недригайлівський краєзнавчий музей, фонди, колекція, експонати, експозиція, історико-просвітницький центр, подвижницька діяльність.

Summary

The most important milestones of the life and activities of I. Abarovsky, the founder of the local history museum of Nedryhayliv in the Sumy region, are highlighted in this article. The formation of the ethnographer's ideological landmarks are clarified in the course of displaying the biographical field of him. I. Abarovsky is viewed through the prism of his searches, regional studies, academic researches, journalistic, educational, and public works. The focus is on the activities of Nedryhayliv museum of local lore, its funds and exhibitions. Due to the great ascetic work of I. Abarovsky, the Nedryhayliv museum became the leading historical and educational, tourist center of Posullia. The article analyzes the experience of the founder of the museum in Nedryhayliv land, which can be used by museum workers from other regions of Ukraine, and will contribute to a comprehensive study of the peculiarities of the development of the museum business and its popularization.

Keywords: Ivan Kyrylovych Abarovsky, the local history museum of Nedryhayliv, collections, exhibits, exposition, historical and educational center, ascetic activity.

Сучасна українська історіографія представлена багатьма науковими статтями та розвідками, присвяченими національним та обласним краєзнавчим музеям України. Водночас в ній недостатньо відображена діяльність місцевих провінційних музеїв і їх фундаторів. Саме до таких подвижників, організаторів, ентузіастів музейної справи належить Іван Кирилович Абаровський.

І. Абаровський народився 14 листопада 1958 р. в с. Зелений Гай (нині – Білоярське) Пушкарської (нині – Вільшанської) сільської ради Недригайлівського р-ну Сумської обл. в селянській родині. Батько, Кирило Сергійович, був учасником Другої світової війни. Матір, Віра Андріївна, пройшла через жахи трьох німецьких

концентраційних таборів у роки війни.

І. Абаровський закінчив Білоярську початкову школу (1971), Мелешківську восьмирічну школу (1974), Сумський сільськогосподарський технікум за спеціальністю "Бухгалтерія" (1977), Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю "Журналістика" (1987).

В 1977–1979 рр. майбутній краєзнавець працював обліковцем у місцевому господарстві с. Білоярське Недригайлівського р-ну. В 1980–1984 рр. – він кореспондент редакції районної газети "Світло Жовтня" смт Недригайлів, у 1984–1986 рр. – організатор, кореспондент Недригайлівського районного радіомовлення, в 1986–1988 рр. – завідувач сільськогосподарського відділу Недригайлівської районної газети, в 1988–1997 рр. – заступник керівника колективного (згодом – фермерського) господарства "Україна" с. Саєве Недригайлівського р-ну Сумської обл.

І. Абаровський має прекрасну родину. Його дружина Марія Василівна на посаді доглядача фондів Недригайлівського краєзнавчого музею допомагає чоловікові у професійній діяльності. Наймолодша донька Людмила обрала батьківський шлях: вона – заступник директора Охтирського міського краєзнавчого музею. Старші доньки: Олена – педагог, Любов – ветеринар.

Протягом 2004–2005 рр. І. Абаровський згуртував навколо себе однодумців та започаткував Недригайлівський районний осередок "Просвіти", який нині й очолює. Виступив ініціатором та став організатором створення в Недригайлові краєзнавчого музею, відкриття якого відбулося 2006 р. у приміщенні старої школи¹.

І. Абаровський із 18 лютого 2008 р. працює в Державному історико-культурному заповіднику "Посулля" на посаді завідувача історико-літературного відділу, а з 1 січня 2009 р. – завідувача Недригайлівського краєзнавчого музею – відділу заповідника. У 2012 р. музеєві було надано окрему будівлю (колишньої друкарні), де він знаходиться й нині.

За час свого керівництва закладом Іван Кирилович проявив себе як творча обдарована особистість, яка має глибоку обізнаність із історико-культурною та літературною спадщиною краю².

Нині І. Абаровський – фахівець із організації та проведення культурно-освітніх заходів, краєзнавчої та пошукової роботи, позаштатний кореспондент Недригайлівської районної газети "Голос Посулля". Особисто зібрав значну кількість різнопланових музейних предметів, на базі яких зараз створюються музейні експозиції.

І. Абаровський бере активну участь у культурно-мистецькому та історико-краєзнавчому житті Недригайлівщини. За його безпосередньої участі Недригайлівський краєзнавчий музей став центром духовності та збереження історичної спадщини Посулля; було створено і започатковано роботу музейних закладів: музею Олекси Ющенка в с. Хоружівка та структурного підрозділу Державного історико-культурного заповідника "Посулля".

Краєзнавцю притаманне уміння ґрунтовно і прискіпливо працювати з історичними джерелами, архівними та меморіальними документами, збирати й висвітлювати в засобах масової інформації, фахових виданнях питання історії та культури Недригайлівщини. Він є одним із авторів фундаментального видання "Недригайлівщина: у дзеркалі історії"³ та науково-популярних праць "На берегах тієї Комишанки"⁴, "Недригайлівська старовина"⁵ та ін.

Іван Кирилович – автор бл. 200 наукових, науково-пізнавальних, краєзнавчих публікацій у районній та обласній пресі. Його статті друкувалися у всеукраїнських журналах "Наука і суспільство" й "Часопис української історії", багатьох збірниках наукових праць. Дослідник є активним учасником низки всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференцій.

І. Абаровський має відзнаки Сумської обласної організації Національної спілки журналістів України, газети "Голос Посулля", Президії Національної спілки краєзнавців України, Благодійної організації «Фонд сприяння ініціативам газети «День», адміністрації ДІКЗ "Посулля", Недригайлівської районної ради, відділу культури і туризму Недригайлівської райдержадміністрації, обласної державної адміністрації, Недригайлівського земляцтва в м Київ, Сумського обласного товариства "Просвіта" ім. Т. Г. Шевченка, управління Сумської єпархії

1 Чижов О. Розвиток культурно-просвітніх закладів на Сумщині (кін. 30-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: дис... канд. іст. наук. – К., 2017. – С. 89.

2 Абаровська Ж. Добрі новини – у кожную родину // Голос Посулля. – 2017. – 20 жовтня. – С. 4.

3 Скрипченко І., Абаровський І. Недригайлівщина: у дзеркалі історії: нариси з історії Недригайлівського району Сумської області з найдавніших часів до початку ХХІ століття. – Суми, 2010. – 448 с.

4 Заїка А., Абаровський І. На берегах тієї Комишанки. – Суми, 2013. – 436 с.

5 Скрипченко І., Абаровський І. Недригайлівська старовина: історичний екскурс. – Суми, 2009. – 56 с.

Київського патріархату та багатьох інших.

Іван Кирилович – лауреат Почесної відзнаки Всеукраїнського благодійного фонду імені Петра Калнишевського та краєзнавчо-літературної премії імені Петра Коцура.

І. Абаровський також є членом Національної спілки журналістів України та Національної спілки краєзнавців України.

Головним сенсом життя дослідника є Недригайлівський краєзнавчий музей, фонди якого налічують нині понад 7 тис. експ. За ініціатииви директора музею було організовано понад 60 виставок, присвячених історії краю в давнину, княжу та козацьку добу, період Української революції 1917–1921 рр., Голодомору 1932–1933 рр., Другої світової війни, тоталітарної доби, а також – репресованим країянам, борцям за соборність України, учасникам Революції гідності, воїнам сучасної російсько-української війни, волонтерам, відомим землякам Посулля тощо.

Саме завдяки І. Абаровському повернуті із забуття імена земляків, які потрапили в ідеологічні лещата тоталітаризму, зокрема: Героїв Радянського Союзу, батька та сина Соколів – Омеляна Лукича та Григорія Омеляновича; Героя Соціалістичної Праці Уляни Володимирівни Бережної; льотчика-випробувача, який здійснив випробувальні польоти на 59 видах літаків, полковника Г. П. Волохова; полковника УНР, активного діяча Центральної Ради, одного з керівників УПА на Волині Івана Дмитровича Литвиненка; історика, краєзнавця, автора 6 монографій та понад 530 публікацій з історії рідного краю Петра Михайловича Коцура, який створив перший у Сумській області історико-краєзнавчий музей при Сакунівській восьмирічній школі; самобутнього художника Івана Єлисеєвича Заїку та ін.⁶

Працівниками Недригайлівського краєзнавчого музею опубліковано на шпальтах районної та обласної преси і всеукраїнських фахових видань з історії понад 200 наукових, науково-популярних статей краєзнавчого змісту.

Завдяки безперервним пошукам музейна колекція постійно поповнюється речовими експонатами, історичними документами, справами із сімейних архівів тощо. Надбанням закладу стала епістолярна спадщина та документи поета, письменника, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата 7 міжнародних премій, автора 78 книг Олекси Яковича Ющенка. У 2007 р. відкрито його музей-садибу в с. Хоружівка Недригайлівського р-ну Сумської обл. (філію Недригайлівського краєзнавчого музею)⁷.

Музей пишається власною унікальною колекцією металевих виробів бронзового періоду, знайдених археологічною групою під керівництвом археолога, професора Ю. Моргунова під час розкопок на Мазепиній горі. Рідкісними є експонати з експозиції, присвяченій запорозькому козаку, ватажку гайдамацького загону 1770-х рр. Семенові Гаркуші. Родині Полетиків відведено значне місце на стендах музею. Майже всі населені пункти району представлені у фондах старовинними костюмами та рушниками XIX – поч. XX ст.⁸

Надзвичайно цінною є колекція картин члена Національної спілки художників України Н. Кизенка та картин, майстерно виконаних переможцями конкурсу на честь Нестора Митрофановича, підсумки якого щорічно підводять у березні.

Нині колектив працівників музею із 6 осіб (І. Абаровський, К. Рогозіна, Т. Ярмоленко, О. Химченко, М. Абаровська, В. Веремейко) працює над організацією виставки картин репресованого художника Івана Шила. Окремо готується відкриття експозиції, присвяченої воїнам, які загинули під час запеклих оборонних боїв за с. Сакуниха 21–23 вересня 1941 р. У 2017 р. працівники музею разом із краєзнавцями брали участь у пошуковій роботі біля згаданого села, де, за свідченням старожилів, знаходилося поховання загиблих воїнів добровольчого полку. Пошуковцями віднайдено та здійснено перепоховання праху 28 захисників, імена трьох із них вдалося встановити. На літо 2018 р. заплановано продовження пошукових робіт у двох інших місцях можливого поховання оборонців села.

Активно ведуться роботи зі збору матеріалів про воїнів-земляків Олександра Шовтуту та Сергія Грибника, які загинули під час російсько-української війни, що триває нині на Сході України.

На Недригайлівщині, в її селах і хуторах зосереджений значний краєзнавчо-туристичний потенціал. Сприятливі кліматичні умови, природні заповідні об'єкти княжої Київської доби, зокрема, фортеці Попаш та В'єхань, пам'ятник мамонту (єдиний у світі), садиби видатних земляків роблять територію району привабливою для краєзнавчо-туристичного туризму.

Отже, становлення та розвиток Недригайлівського краєзнавчого музею, перетворення його в історико-

6 Абаровський І. Краєзнавчий напрямок визначено // Голос Посулля. – 2011. – № 38–39. – С. 4.

7 Саєнко В. Співець Посульської землі // Ярмарок. – 2017. – 17 серпня. – С. 3.

8 Хвостенко Г. Дім, де живе історія // Сумщина. – 2006. – 8 листопада. – С. 3.

просвітницький, краєзнавчо-туристичний центр Посулля стали можливими завдяки подвижницькій діяльності І. К. Абаровського та колективу, який він очолює.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Абаровська Ж. Добрі новини – у кожную родину // Голос Посулля. – 2017. – 20 жовтня. – С. 4.
2. Абаровський І. Краєзнавчий напрямок визначено // Голос Посулля. – 2011. – № 38–39. – С. 4.
3. Заїка А., Абаровський І. На берегах тієї Комишанки. – Суми: СВС Панасенко І. М., 2013. – 436 с.
4. Саєнко В. Співець Посульської землі // Ярмарок. – 2017. – 17 серпня. – С. 3.
5. Скрипченко І., Абаровський І. Недригайлівщина: у дзеркалі історії: нариси з історії Недригайлівського району Сумської області з найдавніших часів до початку XXI століття. – Суми: Собор, 2010. – 448 с.
6. Скрипченко І., Абаровський І. Недригайлівська старовина: історичний екскурс. – Суми: МакДен, 2009. – 56 с.
7. Хвостенко Г. Дім, де живе історія // Сумщина. – 2006. – 8 листопада. – С. 3.
8. Чижов О. Розвиток культурно-просвітних закладів на Сумщині (кін. 30-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: дис... канд. іст. наук / Олександр Ігорович Чижов; М-во культури України; Нац. академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2017. – 273 с.

REFERENCES

1. Abarovs'ka Zh. Dobri novyny – u kozhnu rodynu [Golos Posullja]. 2017. 20 zhovtnya. P. 4.
2. Abarovs'kyj I. Krajeznavchuj naprjamok vyznachenno [Golos Posullja]. 2011. № 38–39. P. 4.
3. Zai'ka A., Abarovs'kyj I. Na beregah tijej' Komyshanky. Sumy: SVS Panasenko I. M., 2013. 436 p.
4. Sajenko V. Spivec' Posul's'koj' zemli [Jarmarok]. 2017. 17 serpnja. P. 3.
5. Skrypchenko I., Abarovs'kyj I. Nedrygajlivshhyna: u dzerkali istorii': narysy z istorii' Nedrygajlivs'kogo rajonu Sums'koj' oblasti z najdavnishyh chasiv do pochatku XXI stolittja. Sumy: Sobor, 2010. 448 p.
6. Skrypchenko I., Abarovs'kyj I. Nedrygajlivs'ka starovyna: istorychnyj ekskurs. Sumy: MakDen, 2009. – 56 p.
7. Hvostenko G. Dim, de zhyve istorija [Sumshhyna]. 2006. 8 lystopada. P. 3.
8. Chyzhov O. Rozvytok kul'turno-prosvitnih zakladiv na Sumshhyni (kin. 30-h rr. HH st. – poch. HHI st.: dys... kand. ist. nauk. M-vo kul'tury Ukraïny; Nac. akademija kerivnyh kadriv kul'tury i mystectv. Kyiv, 2017. 273 p.